

Středověká a novověká opevnění

Této tematice bylo věnováno výroční zasedání Österreichische Gesellschaft für Ur- und Frühgeschichte, jež se uskutečnilo ve dnech 14. — 17. června 1990 v Pinkafeldu (Burgenland, Raaiouko). Z programu symposia vyjímáme některé referáty věnované problematice středověkých fortifikací a panských sídel. K. Kaus popsal hrady v Burgenlandu, T. Kühnreiber hovořil o výsledcích výzkumu na hrádku v Lanzenkirchen, H. Stadler informoval o lokalitě z 13. — 14. století Oberburg u Kirchdorfu (Tyrolsko) a M. Krenn popsal výzkum hradu v Sachsendorfu (Dolní Rakousko).

Ze souhrnnějších vystoupení je pak nutno zdůraznit příspěvek J. Taubera o výzkumu hradů ve Švýcarsku, D. Kramera k počátkům hradní architektury ve východním Štýrsku a W. Mayer se zabýval životem šlechty na hradech ve světle archeologických nálezů. Další referáty byly zaměřeny na novověká opevnění, a to časově až do druhé světové války. Součástí symposia tvořily i dvě exkurze, jedna z nich po středověkých hrádcích a hradních zříceninách, druhá po opevněních novověkých, a v rámci exkurzí i návštěva burgenlandské zemské výstavy nazvané „Die Ritter“ v Güssingu, Burgenlandského zemského muzea v Eisenstadtu a dále prohlídky Městského muzea v Pinkafeldu.

ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ

2. Castrum Bene — kolloquium

Již druhé castellologické kolloquium, tentokrát na téma Hradu 15. století, uspořádaly Mátra Múzeum Gyöngyös, Országos Múemléki Felügyelőszég (Státní inspektorát památkové péče) a Budapešti Történeti Múzeum (Budapeštské historické muzeum) ve dnech 10. — 12. září 1990 v krásném prostředí záměčku Borhy (obec Gyöngyöstarján) pod vyhaslým vulkánem Világos-hegy osm km severovýchodně od Gyöngyöse. Jednání zahájil a dopoledne 10. 9. řídil prof. L. Gerö. Odezněly v něm zásadní kmenové referáty I. Felda (Castrum 15. stol. jako problém bádání) a T. Kopányho (Castella v pozdně středověkém Uhersku). Oba se zabývali terminologickou problematikou, která pak zazněla i v dalších příspěvcích a diskusi. Otázka rozlišení a pojmenování objektů, zejména situovaných v nížinných polohách, není stále vyřešena a zdá se, že maďarským badatelům nomenklaturní označení tvrz, příp. hrádek, přece jen chybí. Přednáška A. Kubinyiho k hraničním pevnostem Uher konce středověku byla zaměřena historicky, J. Takács (Obraz krajiny nebo symbol) ikonograficky a E. Marosi (Hrad 15. stol. jako uměleckohistorický problém) hledal podobu hradu tohoto období uměleckohistorickými prostředky. První den zakončila exkurze, při níž byli účastníci seznámeni s novými zjištěními na výzkumu hradu Bene (ved. J. Szabó).

Druhý den zahájil K. Magyar zprávou o pozdně středověkém opevnění hradu v Budě — v časové posloupnosti šlo o šíjová opevnění se dvěma věžemi, východní a západní parkán a konečně do r. 1541 datovaný jižní rondel. Ten překryl jižní zikmundovskou bránu zjištěnou A. Véghem. Novinky z výzkumu neobvyklého komplexu paláce již vysloveně záměckého charakteru ve Visegrádě nám přiblížil G. Buzás. Nová zjištění z výzkumu C. Lászla ve Várpalotě dokládají, jak vágní může být typologické zařazení objektu, který není beze zbytku archeologicky a stovebně historicky prozkoumán. Sídla nižší šlechty v komitátu Zala auditoriu přiblížil L. Vándor, podobnými objekty v Sárospataku (castellum) a Szegváru se obírali K. Dankó a G. Vörösová. Zvláště první z obou případů lze bez problémů označit jako pozdně gotickou tvrz.

O výzkumu objektu v českých zemích neznámé kategorie (várkastély) — přechodného útvaru mezi hradem a zámekem — v Nyírbátoru informovali Gy. Szekér a J. Tamásiová. Význam tohoto sídla Bátorovců je podtržen existencí pozdně gotického kostela, snad největší a jedné z nejkrásnějších soukromých kaplí gotické Evropy. Po informaci J. Cabella o výzkumu dvorce v Taru uvedl I. Holl řadu teoretických poznámek k metodice, potřebám a zaměření komplexního zpracování problematiky pozdně středověkých hradů a J. Dénes víceméně statisticky rozebral hradní stavitelství v župě Vas. První referát z bloku hostí přednesl A. A. Rusu o hradech v pohraničním distriktu Haťeg, kde vedle sebe existovaly královské hrady a hrady rumunské šlechty a k přestavbě hradu v Temešváru za Filipa Scolariho (Pipa Spana) hovořil I. Haťegan. Z našich badatelů vystoupil T. Durdík (Nástin vývoje české hradní architektury 15. stol.), P. Chotěbor (Tvrze 15. století v Čechách), J. Unger (Odkrytí moravského hradu v Lelekovicích zničeného v 15. stol.) a M. Plaček přednesl společný referát (se Z. Měřinským) o moravských hradech pozdního středověku. Poněkud turisticky laděný příspěvek o hradech 15. stol. v širším německém prostoru uvedl F. Anzelewski a blok uzavřel mimořádně kvalitní rozbor některých dochovaných budov jihoněmeckých hradů a metodika využití dendrochronologie S. Uhla. Ve volném, již pozdně večerním pokračování T. Durdík a P. Chotěbor seznámili přítomné s výzkumy na Pražském hradě z doby vladislavské a R. S. Verdu přednesl zprávu o výzkumu městského paláce ve Valencii.

Středeční exkurzi s návštěvou prozkoumaného a konzervovaného hradu v Kisánáně, výzkumu v Onóde a maďarského vrcholu památkové obnovy na hradě v Diósgyőru byl program velmi úspěšně konference dovršen. Tradice a navázané kontakty budou mít pokračování v roce 1992 v Pécsi nebo jejím bezprostředním okolí.

MIROSLAV PLAČEK

Pracovní seminář „Terminologie středověké keramiky a problematika numerického kódu“

Ve dnech 16.—18. května 1990 uspořádala expozitura Archeologického ústavu ČSAV v Opavě pravidelný seminář ke středověké keramice v Zálužné u Opavy, tentokrát na téma „Terminologie středověké keramiky a problematika numerického kódu“.

V popředí zájmu badatelů zde byla jednotná terminologie a deskripce středověké keramiky. Hlavní referát na toto téma přednesli J. Frolík a I. Boháčová (AÚ ČSAV Praha). Svůj návrh vytvořili na základě používaných kódů slovanské a středověké keramiky (R. Krajč, F. Gabriel, V. Nekuda, M. Zápotocký, I. Pavlů, J. Sláma—J. Zeman—M. Buchvaldek, W. Dzieduszycki, M. Parczewski) a Frolíkových zkušeností při zpracování velkých souborů z Pražského hradu a návrhu deskripce severočeské slovanské keramiky P. Meduny. Těžištěm jejich pozornosti byla při sestavování kódu zejména metrika, morfologie, dekor a technologie výroby.

Zkušenosti z Moravy v tomto směru shrnul ve svém koreferátu J. Unger (AÚ ČSAV Brno), v němž použil výsledky zpracování středověké keramiky z hrádku „Kulatý kopec“ na zaniklé středověké osadě Kovalov u Žabčic. Příspěvek V. Šikulové (Slezské muzeum Opava) byl tentokrát věnován analýze polévané keramiky z Opavy a zahraniční host ze SRN A. Ungerová pohovořila o kachlích z Porýní, datovaných většinou do 14.—17. století; z Kolína nad Rýnem.

Referáty byly doplněny bohatými diskusemi, které přispěly k řešení některých terminologických otázek a pojmů. Vytvoření jednotného kódu však stále stojí před